

KONFERENCIJA

EKONOMIKA JAVNOG SEKTORA 2018.

FISKALNA OTVORENOST: TRANSPARENTNOST, SUDJELOVANJE I ODGOVORNOST

Zagreb, 26. listopada 2018. – Institut za javne financije u suradnji sa Zakladom Friedrich Ebert i International Budget Partnership iz Washingtona organizirao je godišnju konferenciju *Ekonomika javnog sektora posvećenu fiskalnoj transparentnosti, sudjelovanju građana u fiskalnim procesima i većoj odgovornosti vlasti*. Konferenciju je otvorila pomoćnica ministra financija i glavna državna rizničarka Ivana Jakir-Bajo, sudjelovali su brojni inozemni i domaći znanstvenici i stručnjaci, a pozvana predavanja održali su svjetski poznati ekonomisti James Alt, profesor na Sveučilištu Harvard i Francisco Bastida, profesor Ekonomskog fakulteta Sveučilišta Murcia.

U skladu s ciljevima Instituta za javne financije i njegovog znanstvenog časopisa *Public Sector Economics* da okuplja znanstvenike i stručnjake koji će razmjenjivati rezultate svog rada i na godišnjim konferencijama o ekonomici javnog sektora raspravljati o tekućim pitanjima javnih politika, ove je godine naglasak stavljen na fiskalnu otvorenost.

Zadnjih se par desetljeća zbog učestalih promjena i kriza te manje ili veće nesposobnosti vlada da se s njima nose, urušava demokracija i opada povjerenja građana u političare. Građani sve manje vjeruju u njihove načine rada i mogućnosti da osiguraju odgovarajuća javna dobra i usluge. Zbog toga svjedočimo i sve slabijim izlascima na birališta – jer građani misle da je nebitno hoće li i za koga glasati kad ionako ništa ne mogu promijeniti – ali i pobjedama izrazito populističkih političara i stranaka.

Djelomično rješenje tog problema vidi se u fiskalnoj otvorenosti te istraživači širom svijeta i međunarodne organizacije kao što su **MMF**, **OECD**, **Svjetska banka**, **International Budget Partnership**, **Globalna inicijativa za fiskalnu transparentnost** i **Partnerstvo za otvorenu vlast** iskazuju sve veći interes za tu temu. Posljednjih 20 godina, a naročito nakon svjetske financijske krize, veliki su zahtjevi prema vladama da povećaju fiskalnu transparentnost, te da više konzultiraju javnost i budu pristupačnije i odgovornije svojim građanima. Fiskalna otvorenost je tako prepoznata kao važna značajka dobre fiskalne politike i podrazumijeva fiskalnu transparentnost i uključivanje javnosti u fiskalne procese. Fiskalna transparentnost podrazumijeva otvorenost vlade prema građanima kako bi im bilo jasno kako je vlast strukturirana, kakve su joj funkcije i namjere u fiskalnoj politici i proračunu. Povećanje fiskalne transparentnosti omogućava građanima da pronađu jasne, razumljive, pravovremene i potpune proračunske informacije. Time se povećava njihova mogućnost sudjelovanja u odlučivanju o javnim sredstvima, povjerenje u vlast i odgovornost vlasti, a smanjuju se mogućnosti za korupciju, što sve može pridonijeti učinkovitijem prikupljanju, raspodjeli i potrošnji javnih sredstava.

Na konferenciji se raspravljalo o tome što se naučilo iz dosadašnjih istraživanja o transparentnosti i participaciji građana. Osnovni je zaključak da građani još uvijek imaju ograničen pristup informacijama o proračunu. U Hrvatskoj, primjerice, **Indeks otvorenosti državnog proračuna 2017.** iznosi tek 57 od mogućih 100 bodova, što je svrstava u grupu zemalja koje pružaju ograničene *online* informacije o državnom proračunu. Premda se rezultat s vremenom blago popravlja, neophodno je intenzivnije unaprjeđivati kvalitetu i dostupnost proračunskih informacija, jer njihova pravovremena objava omogućuje uključivanje građana i stručnjaka u proračunski proces, te usklađivanje njihovih želja i potreba s vladinim ciljevima. Na lokalnoj razini, Institut za javne financije svake godine mjeri

proračunsku transparentnost svih općina, gradova i županija u Hrvatskoj. Prosječna proračunska transparentnost u 2018. – mjerena brojem proračunskih dokumenata objavljenih na službenim mrežnim stranicama lokalnih jedinica – od mogućih 5 iznosi 3,52, što je znatno poboljšanje u odnosu na prosječnih 1,75 u 2014.

Naravno, fiskalna transparentnost sama za sebe nije dovoljna, već se traži i participacija građana u fiskalnim procesima. Premda bi trebali imati pravo znati na što se troši njihov novac te odlučivati o njegovu trošenju, građanima su proračuni najčešće nedostupni i/ili nerazumljivi, a ne znaju ni na koji način se mogu uključiti u proračunski proces. Čak i kada im je to jasno, ne uključuju se jer ne vjeruju izvršnoj i/ili zakonodavnoj vlasti i misle da građani ništa ne mogu promijeniti. Prema **Indeksu otvorenosti državnog proračuna 2017.** Hrvatska javnosti pruža malo mogućnosti da se uključi u proračunski proces na nacionalnoj razini (26 od mogućih 100 bodova). Postoje dobri primjeri uključivanja javnosti u proračunski proces na lokalnoj razini, primjerice **Pazin** i **Rijeka**, te bi se ta praksa trebala proširiti i na ostale županije, gradove i općine, ali i na državnu razinu.

Problem nedovoljne fiskalne transparentnosti i sudjelovanja javnosti u Hrvatskoj nije jedinstven, već je u većoj ili manjoj mjeri prisutan i u mnogim drugim državama. Stoga je konferencija omogućila razmjenu mišljenja, iskustava i praksi primjerice iz Italije, Španjolske, Finske i Češke, regija poput Zapadnog Balkana, ali i afričkih zemalja poput Egipta i Južnoafričke Republike.

Ravnateljica Instituta Katarina Ott ovom je prilikom naglasila: *„Budući da Republika Hrvatska svojim građanima nudi tek ograničene informacije o državnom proračunu, a prosječna proračunska transparentnost lokalnih jedinica daleko je od zadovoljavajuće, valja se nadati da će zahvaljujući konferenciji i Vlada i javnost shvatiti da fiskalna/proračunska transparentnost, odgovornost vlasti i participacija građana nisu tek neke pomodne novosti. Vlada ih mora unaprjeđivati – u državi članici MMF-a zbog Kodeksa fiskalne transparentnosti, članici OUN-a zbog Ciljeva održivog razvoja, članici Partnerstva za otvorenu vlast, ali i zbog Nacionalnog akcijskog plana kojeg već dvije godine ne uspijeva donijeti. A i kad joj se ne bi nametale takve vanjske obveze, onda jednostavno zbog vlastitog digniteta i zbog dobrobiti svojih građana.“*

Konferenciju su podržali Hrvatska banka za obnovu i razvitak, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska zajednica županija, Hrvatska zaklada za znanost (IP-2014-09-3008), Ministarstvo znanosti i obrazovanja, OTP banka, Predstavništvo Europske komisije u Republici Hrvatskoj, Privredna banka Zagreb, Udruga gradova, Udruga općina u Republici Hrvatskoj, te Zagrebačka banka.

Osoba za kontakt: Mihaela Bronić (E: mihaela@ijf.hr, ured@ijf.hr ili T: 01/4886-444).

INSTITUT ZA JAVNE FINACIJE

Institut za javne financije, osnovan 1970., javni je znanstveni institut u kojem znanstvenici, među vodećima u polju ekonomije u Hrvatskoj, istražuju ekonomiku javnog sektora. Institut je prepoznat kao nezavisna i stručna institucija čiji su redoviti suradnici, konzultanti i gosti stručnjaci iz Europske komisije, MMF-a i Svjetske banke. Znanstvenici Instituta su članovi brojnih povjerenstava, radnih i savjetodavnih tijela Vlade, Sabora i ministarstava RH, te aktivni sudionici međunarodnih inicijativa i organizacija koje promiču transparentnost javnog sektora, odgovornost vlasti i participaciju građana. Institut uz stručne i znanstveni časopis *Public Sector Economics* objavljuje *newslettere* i *aktualne osvrt*e koji – uz *vodiče za građane* – promiču transparentnost javnog sektora, odgovornost vlasti i participaciju građana, a široj javnosti omogućuju bolje razumijevanje ekonomike javnog sektora.

Neovisni inozemni znanstvenici vrlo su pozitivno ocijenili Institut u postupku reakreditacije, posebice kvalitetu i program razvoja ljudskih potencijala, znanstvenih istraživanja, broj i vrsnoću objavljenih radova i utjecaj na javni sektor. Institut je dobitnik brojnih međunarodnih i domaćih priznanja, uključujući i priznanje Europske komisije za odlučnost i predanost poboljšanju politika Povelje i Kodeksa za istraživače.

Znanstveni časopis Instituta *Public Sector Economics* objavljuje znanstvene i *policy* članke u kojima se analizira uloga i funkcioniranje javnog sektora na makroekonomskim, sektorskim i mikroekonomskim razinama, u razvijenim i u tržištima u nastajanju. Referiran je u brojnim bazama, pa i u jednoj od vodećih – Scopusu.

ZAKLADA FRIEDRICH EBERT

Regionalni ured Zaklade Friedrich Ebert (FES) u Zagrebu od 1996. je odgovoran za projekte u Hrvatskoj i Sloveniji, usredotočene na temeljne ideje i vrijednosti socijalne demokracije: slobodu, pravdu i solidarnost. Glavne sastavnice rada su:

- Jačanje demokratskih ustanova: Demokratsko civilno društvo je osnovni preduvjet za razvitak Hrvatske i njeno prihvaćanje od strane međunarodne zajednice. U tom smislu FES podržava projekte koji uključuju političke organizacije, obrazovne ustanove te razne institucije poput ministarstava.
- Rasprava o konceptima ekonomskih i društvenih reformi: Hrvatska kao tranzicijska zemlja još uvijek mora riješiti mnogobrojne gospodarske probleme. Stoga FES podržava sve koncepte reformi koji Hrvatsku vode k tržišnom gospodarstvu, a pritom ne gube iz vida socijalne aspekte transformacije.
- Potpora međuetničkom pomirenju: Dijalog između etničkih grupa je zbog posljedica rata u Hrvatskoj još uvijek težak. To se osobito odnosi na integraciju srpske manjine u hrvatsko društvo. FES zato podržava projekte koji se bave pomirenjem srpske i hrvatske zajednice te pridonose njihovom mirnom suživotu. Potiču se aktivnosti koje osmišljavaju strategije prevladavanja sukoba.
- Unapređivanje kompetentnosti i organizacije sindikata: FES kao neprofitna organizacija bliska socijaldemokratskim vrijednostima i sindikalnom pokretu, i u Hrvatskoj pridaje veliku pažnju radu sindikata. FES podupire projekte kao što su sindikalne škole, edukacija sindikalnog članstva te jačanje sindikalnih struktura.
- Razvoj aktivnog i pluralističkog društva promicanjem organizacija: Unapređivanje civilnog društva je jedna od najvažnijih zadaća Hrvatske. Težište rada FES-a na tom području je na jačanju inicijativa žena i mladih kao i na promicanju medijskih sloboda.

INTERNATIONAL BUDGET PARTNERSHIP

International Budget Partnership (IBP) je međunarodno partnerstvo koje se bavi državnim proračunima, smatrajući ih okosnicom razvoja i napretka. U dvadesetak godina djelovanja, IBP se zalaže da sustavi javnih financija širom svijeta budu transparentniji i odgovorniji, koristeći četiri međusobno povezana područja djelovanja koja kombiniraju utjecaje civilnog društva u zemlji s povećanim utjecajima međunarodnih institucija. Na taj način nastoji učinkovito zagovarati otvorenije proračune i vlast koja uključuje javnost u odlučivanje, usredotočujući se na:

- Jačanje mreža i organizacija civilnog društva razvijanjem vještina potrebnih za poboljšanje proračunskih procesa i promjene u zemljama u kojima djeluju.
- Otvaranje proračuna: istraživanje, mjerenje i praćenje proračunske transparentnosti, participacije i odgovornosti širom svijeta.
- Uspostavljanje globalnih normi: uključivanje širokog spektra međunarodnih dionika, uključujući donatore, državne revizorske institucije i međunarodne nevladine organizacije.
- Analize mogućnosti IBP-a i njegovih partnera da utječu na provođenje još učinkovitijih praksi.

Kako bi pridonijeli reformama vlada diljem svijeta u upravljanju javnim sredstvima, IBP se s partnerima iz civilnog društva zalaže da:

- proračunski procesi budu transparentniji i da omogućuju veću participaciju javnosti;
- proračunske politike učinkovito rješavaju potrebe siromašnih i marginaliziranih;
- proračunska pravila, propisi i institucije budu jači i sposobniji u borbi protiv korupcije i lošeg upravljanja, osiguravajući učinkovitije korištenje javnih resursa.